

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Проректор з науково-педагогічної
роботи Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
доктор економічних наук, професор**

Ворис САМОРОДОВ

«28» листопада 2025 р.

ВИТЯГ

З ПРОТОКОЛУ № 6

**розширеного засідання кафедри управління та адміністрування
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна**

від 28 листопада 2025 року

БУЛИ ПРИСУТНІ:

**Завідувач кафедри управління та адміністрування – д.е.н., професор
Нестеренко О. О.**

**Члени кафедри управління та адміністрування – д.е.н.,
проф. Васильєв О. В.; д.е.н., проф. Родченко В. Б.; д.е.н., проф. Третяк В. П.;
к.е.н., доц. Беренда С. В.; к.е.н., доц. Єрьоміна М. О.; к.е.н., доц. Квітка А. В.;
к.е.н., доц. Крамаренко А. О.; к.т.н., доц. Новікова В. В.; к.е.н.,
доц. Пархоменко О. С.; PhD з менеджменту, доц. Прус Ю. І.; к.е.н.,
доц. Пустовгар С. А.; к.е.н., доц. Рекун Г. П.; Заславська М. С.**

**ЗАПРОШЕНІ – професор кафедри економічної теорії та економічних
методів управління Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна, д.е.н., проф. Коломієць Г. М.; професор кафедри
статистики, обліку та аудиту Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна, д.е.н., проф. Корепанов О. С.; професор кафедри
статистики, обліку та аудиту Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна, д.е.н., проф. Лазебник Ю. О.; професор кафедри
міжнародних економічних відносин та логістики Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна, д.е.н., проф. Матюшенко І. Ю.; професор
кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом
Українського державного університету залізничного транспорту, д.е.н.,
проф. Токмакова І. В.; професор кафедри економіки та управління виробничим і**

комерційним бізнесом Українського державного університету залізничного транспорту, д.е.н., проф. Каличева Н. Є.; професор кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом Українського державного університету залізничного транспорту, д.е.н., проф. Овчиннікова В. О.; професор кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом Українського державного університету залізничного транспорту, д.е.н., проф. Корінь М. В.; професор кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом Українського державного університету залізничного транспорту, д.е.н., доц. Обруч Г. В.

Усього 23 чол., у т. ч. докторів економічних наук – 13; кандидатів економічних наук – 7, кандидатів технічних наук – 1, докторів філософії – 1.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Розгляд дисертаційної роботи доцента кафедри управління та адміністрування Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Крамаренко Анни Олександрівни на тему «Формування суспільно-інклюзивної цінності бізнесу на засадах наукоорієнтованого підприємництва», що подана на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, протокол № 1 від 25 січня 2021 р.

РЕЦЕНЗЕНТИ: д.е.н., професор, директор навчально-наукового інституту «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Родченко В. Б., д.е.н., професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин та логістики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Матюшенко І. Ю., д.е.н., професор, професор кафедри управління та адміністрування Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Васильєв О. В.

СЛУХАЛИ: доповідь за результатами дисертаційної роботи доцента кафедри управління та адміністрування Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Крамаренко Анни Олександрівни на тему «Формування суспільно-інклюзивної цінності бізнесу на засадах наукоорієнтованого підприємництва», що подана на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Крамаренко А. О. доповіла про актуальність теми дослідження, постановку та методи вирішення наукового завдання, наукову новизну,

основний зміст роботи, теоретичну та практичну цінність результатів дослідження, сформулювала основні висновки роботи.

ПИТАННЯ ДО ДОПОВІДАЧА ПОСТАВИЛИ: д.е.н., проф. Коломієць Г. М.; д.е.н., проф. Корепанов О. С.; д.е.н., проф. Лазебник Ю. О.; д.е.н., проф. Токмакова І. В.; д.е.н., проф. Каличева Н. Є.; д.е.н., проф. Овчиннікова В. О.; д.е.н., проф. Корінь М. В.; д.е.н., доц. Обруч Г. В.; к.е.н., доц. Беренда С. В.; к.е.н., доц. Єрьоміна М. О.; к.т.н., доц. Новікова В. В.; к.е.н., доц. Пархоменко О. С.; PhD з менеджменту, доц. Прус Ю. І.; к.е.н., доц. Рекун Г. П.

На поставлені запитання Крамаренко А. О. відповідала в повному обсязі та достатньо аргументовано.

СЛУХАЛИ: рецензентів роботи: д.е.н., проф. Родченко В. Б., д.е.н., проф. Матюшенко І. Ю., д.е.н., проф. Васильєва О. В. Вони доповіли про результати розгляду дисертаційної роботи Крамаренко А. О. Ними: визначено відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту, актуальність теми, наукову новизну, одержані результати дослідження; підтверджено повноту викладення основних результатів дисертації в публікаціях; встановлено аргументованість та доступність стилю викладення матеріалу досліджень.

ВИСТУПИЛИ: д.е.н., проф. Корепанов О. С.; д.е.н., проф. Лазебник Ю. О.; д.е.н., проф. Корінь М. В.; д.е.н., доц. Обруч Г. В.; д.е.н., проф. Коломієць Г. М.; к.т.н., доц. Новікова В. В.; PhD з менеджменту, доц. Прус Ю. І.;

ЗАУВАЖЕННЯ:

1. Виокремлюючи пріоритетність та комплекс стратегічних інструментів комунікації зі стейкхолдерами, доцільно об'єднати їх під єдиною концептуальною назвою, що сприятиме підвищенню цілісності представленого підходу, полегшить сприйняття матеріалу та забезпечить більш ефективно впровадження у практику управління взаємодією з групами зацікавлених сторін.

2. При формуванні комплексу стратегічних інструментів комунікації зі стейкхолдерами доцільно детально визначити конкретних представників кожної виділеної групи, оскільки це дозволить точніше адресувати управлінські заходи, підвищити ефективність взаємодії та оптимізувати розподіл ресурсів для досягнення цільових результатів у рамках інклюзивної бізнес-моделі.

3. Розкриваючи зміст реалізації ко-креативного фасилітованого стратегування в наукоорієнтованому підприємстві, слід було зупинитися і на характеристиці можливостей моделі «Консалтинг 5.0», ключовим інструментом якої й є ко-креативне стратегування. Адже саме ця модель в нинішніх умовах цифрової трансформації поєднує інтелектуальну взаємодію між експертами,

підприємцями, науковцями та стейкхолдерами з цифровими технологіями фасилітації, аналітики та моделювання стратегічних рішень.

4. Результати регресійного аналізу взаємозв'язку між рівнем використання цифрових рішень в процесів ведення бізнес-досліджень, результативністю наукової діяльності та прибутковістю суб'єктів підприємництва слід доповнити аналізом ключових причин, що стримують розвиток інноваційних зв'язків між дослідницькими агентами та суб'єктами підприємництва.

5. У контексті післявоєнного відновлення України доцільним є акцентування уваги на розширенні можливостей залучення представників інклюзивних соціальних груп до наукоорієнтованого підприємництва. Такий підхід сприятиме не лише соціальній реінтеграції вразливих категорій населення, а й активізуватиме формування інноваційного потенціалу бізнесу на засадах інклюзивності, міжсекторального партнерства та принципів сталого розвитку.

6. Потребує більш глибокого та системного розкриття практика застосування цифрових технологій у дослідницькому процесі, оскільки саме ці технології виступають ключовим чинником у формуванні інноваційної та інклюзивної моделі підприємництва. Їхнє ефективне використання забезпечує трансформацію дослідницької діяльності, сприяє розширенню доступу до знань, інтеграції різних соціальних груп у підприємницьке середовище та створенню передумов для сталого розвитку.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Виокремлюючи пріоритетність та комплекс стратегічних інструментів комунікації зі стейкхолдерами, об'єднати їх під єдиною концептуальною назвою, що сприятиме підвищенню цілісності представленого підходу.

2. При формуванні комплексу стратегічних інструментів комунікації зі стейкхолдерами більш детально визначити конкретних представників кожної виділеної групи.

3. Більш детально зупинитися на характеристиці можливостей моделі «Консалтинг 5.0», ключовим інструментом якої є ко-креативне стратегування.

4. Доповнити результати регресійного аналізу взаємозв'язку між рівнем використання цифрових рішень в процесі ведення бізнес-досліджень результативністю наукової діяльності та прибутковістю суб'єктів підприємництва аналізом ключових причин, що стримують розвиток інноваційних зв'язків між дослідницькими агентами та суб'єктами підприємництва.

5. Акцентувати увагу на розширенні можливостей залучення представників інклюзивних соціальних груп до наукоорієнтованого підприємництва у контексті післявоєнного відновлення України.

6. Більш детально розкрити практику застосування цифрових технологій у дослідницькому процесі, оскільки саме ці технології виступають ключовим чинником у формуванні інноваційної та інклюзивної моделі

підприємництва.

УХВАЛИЛИ прийняти по дисертаційній роботі такі висновки: дисертаційна робота Крамаренко Анни Олександрівни є закінченою науковою працею і відповідає вимогам, які пред'являються до докторських дисертацій.

Актуальність теми. У сучасних умовах глобальної цифрової трансформації та переходу до моделі сталого економічного розвитку відбувається глибинна зміна способів ведення бізнесу. Зростання соціальної нерівності, посилення екологічних викликів та технологічні дисбаланси змушують підприємства переходити до нової концепції створення суспільно значущої цінності, яка базується на забезпеченні системної стійкості, активній соціальній та екологічній відповідальності, а також постійному впровадженні інновацій у бізнес-процеси. Важливим рушієм формування інклюзивної та соціально-економічної цінності виступають організації, орієнтовані на генерацію та використання знань. Саме такі наукоорієнтовані організації здатні перетворювати інтелектуальний потенціал у проривні технології, залучати стейкхолдерів до спільного творення цінності та ефективно управляти процесами технологічних змін, що в сукупності сприяє забезпеченню довгострокової стійкості бізнесу та підтримці сталого розвитку суспільства.

Вітчизняні підприємства наразі вкрай обмежено використовують винятковий дослідницький потенціал наукоорієнтованих організацій для ефективною конвергенції знань у комерційні та соціально ціннісні новації. Через фрагментарність інфраструктури продукування інновацій, низький рівень інституційної підтримки та впровадження інструментів цифровізації, наявність кадрових і управлінських ризиків, недостатнє усвідомлення значущості консалтингових послуг і стратегічного партнерства для підтримки продуктивності дослідницьких процесів українське наукоорієнтоване підприємництво демонструє низьку результативність інноваційної діяльності і не створює передумови для реалізації цілей інклюзивного зростання економіки та суспільства. Необхідність переходу до моделі інноваційного розвитку країни, за якої наука, бізнес і суспільство стають партнерами у процесі творення новацій, актуалізує доцільність втілення парадигми формування суспільно-інклюзивної цінності бізнесу на засадах наукоорієнтованого підприємництва.

Напрямок дисертації відповідає тематиці науково-дослідних робіт Навчально-наукового інституту «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, зокрема таким науково-дослідним темам: «Розробка інструментарію реалізації стратегії смарт-спеціалізації у Харківському регіоні» (номер державної реєстрації: 0117U004967); «Розробка інструментарію реалізації стратегії розумної спеціалізації Харківського регіону» (номер державної реєстрації: 0118U002040); «Чинники та передумови соціально-економічного розвитку України: просторовий, організаційно-адміністративний та ціннісний виміри» (номер державної реєстрації: 0117U004823), «Управління протиріччями інтересів стейкхолдерів у забезпеченні стійкого розвитку територій» (номер державної реєстрації: 0119U002547).

Основна наукова задача дисертаційної роботи містить такі елементи наукової новизни:

вперше:

– сформовано парадигму співтворення суспільно-інклюзивної цінності бізнесу, яка репрезентує мультиакторну архітектуру реалізації соціально-центричного наукоорієнтованого підприємництва, визначаючи ключових акторів, принципи, механізми координації та інституційні рамки комунікації, а також окреслює інструментарій валоризації суспільно-інклюзивної цінності підприємництва. Це в цілому сприятиме трансформації взаємодії бізнесу, освіти і науки в напрямі формування екосистеми ко-креації, що генерує нову суспільно-орієнтовану цінність і забезпечує інклюзивний та інноваційний розвиток економіки (**Kramarenko A. Inclusive format of creative industries for social business. *Інвестиції: практика та досвід.* 2021. № 2. С. 23–29. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.2.23.**);

– обґрунтовано теоретичні засади управління стейкхолдерськими комунікаціями в наукоорієнтованій бізнес-екосистемі, що базується на принципах симбіозу та потрійної синергії (соціальної, екологічної та економічної), двостороннього потоку цінності (бізнес-стейкхолдер) і спільної генерації інклюзивних трансформацій. Розкрито мету, цілі та інструменти управління взаємодією стейкхолдерів, що створює умови для інтеграції наукових знань у практику управління та реалізації інклюзивних інновацій із високим соціальним і екологічним ефектом (**Kramarenko A. Stakeholders in entrepreneurship: management principles, standards, tools. *Агроекономіка.* 2023. № 3-4. С. 118–123. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.3-4.118.**);

– запропоновано підхід до реалізації ко-креативного фасилітованого стратегування в наукоорієнтованому підприємстві, що ґрунтується на засадах ко-креації і розкриває об'єкти і суб'єкти, принципи, методи та етапи формування стратегічної моделі майбутнього наукоорієнтованого підприємства на основі консолідованого бачення та цінностей. Використання цього підходу сприятиме формуванню динамічної стратегії зростання наукоорієнтованого підприємства та підвищенню інноваційної культури і наукової репутації (**Kramarenko A. Social innovations and business: essence, opportunities, business models. *Ефективна економіка.* 2021. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/75.pdf. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.9.73.**);

удосконалено:

– інклюзивну модель розвитку підприємництва в умовах цифровізації, яка, на відміну від існуючих, передбачає виокремлення стейкхолдерських бізнес-сегментів і встановлення ключових елементів їхньої ціннісної конфігурації (канали взаємодії, види діяльності, потоки надходжень, структура витрат, ключові ресурси, партнери та відносини з ними), що формує основу для реалізації партнерських можливостей у процесі генерування суспільно-

інклюзивної цінності бізнесу (**Kramarenko A., Kvitka A. Development of a social-oriented inclusive business model for strategic enterprise renewal. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 6, No. 13 (126). P. 6–14. DOI: 10.15587/1729-4061.2023.292500. (Видання індексовано в міжнародній наукометричній базі даних Scopus). (Особистий внесок: розкрито положення інклюзивної бізнес-моделі розвитку підприємства в умовах цифровізації.);**

– модель синхронізації знань у системі «Бізнес-Університет», яка, на відміну від існуючих, базується на комплексі адаптивних механізмів синергетичного співтворення знань, зміцненні довіри та соціального капіталу, формуванні сприятливого інноваційного середовища, підтримці холістичного підходу щодо управління знаннями та розвитку адсорбційної здатності, що в сукупності створює передумови для сталого, гнучкого і результативного трансферу наукових надбань між суб'єктами взаємодії (**Крамаренко А. О. Практики бізнес-інновацій в межах взаємодії бізнесу, держави, університетів. *Інноваційна діяльність і формування смарт-спеціалізації в економіці України: колективна монографія /за ред. І. Ю. Єгорова. Харків: НАН України, ДУ «Ін-т. екон. та прогноз. НАН України», 2021. С. 70–86.);***

– система підтримки прийняття управлінських рішень у наукоорієнтованому підприємстві, яка, на відміну від існуючих, побудована як блочно-модульна модель і включає компоненти управління даними і знаннями, наукового аналізу і моделювання, підтримки комунікацій і стратегування, що формують інтелектуальне середовище прийняття ефективних управлінських рішень і сприятимуть впровадженню проактивного управління науково-дослідними проектами на основі структурованих даних, знань та експертно-аналітичних моделей, інтегрованих у єдину платформу стратегічної взаємодії (**Kramarenko A. O. Effective decision-making: from theory and methods to strategy and leadership. *Бізнес Інформ*. 2022. № 5. С. 118–125. DOI: 10.32983/2222-4459-2022-5-118-125.);**

– сценарій реалізації процесу управління інноваційною діяльністю в наукоорієнтованому підприємстві, який, на відміну від існуючих, ураховує принципи цифрової трансформації і визначає етапи та цифрові інструменти управління ключовими стадіями дослідницького циклу, що забезпечить точність і гнучкість управлінських дій і сприятиме підвищенню інноваційної спроможності бізнес-партнерів в інклюзивному підприємницькому середовищі (**Kramarenko A., Kvitka A. From big business to small and medium-sized enterprises: factors and prospects. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. Is. 2. P. 42–48. DOI: 10.21511/ppm.16(2).2018.04. (Видання індексовано в міжнародній наукометричній базі даних Scopus). (Особистий внесок: розроблено сценарій реалізації процесу управління інноваційною діяльністю в наукоорієнтованому підприємстві.);**

– організаційно-структурну модель освітнього хабу криптопідприємництва, що, на відміну від існуючих, інтегрує принципи інклюзивності, цифрової трансформації та гнучкості координації, включає управлінський, освітній, інноваційно-підприємницький, партнерсько-

комунікаційний, інклюзивний, технологічний та етико-правовий модулі підтримки його функціонування. Така архітектура дасть змогу реалізувати потенціал хабу як мультифункціонального простору, що трансформує учасників у творців нової цифрової економіки, сприяє сталому розвитку, соціальній мобільності та інноваційному прориву в умовах глобальних викликів (**Kramarenko A. Educational «hub» of cryptomarketing: reasons, basics and organization. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 2 (38). С. 103-114. DOI: 10.25140/2411-5215-2024-2(38)-103-114**);

– стратегія позиціонування освітнього хабу криптопідприємництва, що, на відміну від існуючих, визначає концептуальну основу його інтеграції в сучасне цифрове економічне середовище, окреслюючи стратегічне бачення та цілі формування конкурентної ідентичності хабу, і реалізує синергетичний потенціал поєднання традиційних цифрових, блокчейнорієнтованих і гібридних криптомаркетингових інструментів. Практична імплементація цієї стратегії сприяє ефективному просуванню освітніх і підприємницьких ініціатив, адаптованих до вимог цифрової економіки (**Kramarenko A. Formation of prerequisites for the development of science-oriented entrepreneurship based on crypto marketing. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 4. С. 99–106. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.4.99**);

набули подальшого розвитку:

– інтегрована матриця класифікації стейкхолдерів інклюзивного бізнесу, в основу якої покладено комплексний підхід до поділу стейкхолдерів за ступенем інтеграції в бізнес-процеси та сферою інтересу, що дало змогу сформуванню диференційованих стратегічних інструментів комунікації, застосування яких сприятиме оптимальному розподілу управлінських і ресурсних зусиль і підтриманню репутаційної стійкості наукоорієнтованого підприємництва (**Kramarenko A. Stakeholder dimension of entrepreneurship. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 4. С. 72–78. DOI: 10.32702/2306-6814.2023.4.72**.);

– підхід до організації дослідницького бізнес-процесу в межах партнерства «Бізнес-Університет», який, на відміну від відомих, базується на синергії інструментів ощадливого виробництва, стратегічної інтроспекції, інноваційно-орієнтованого лідерства та адаптивного прийняття рішень, що забезпечує формування гнучкої, ефективної та ціннісно-орієнтованої моделі дослідницької взаємодії, здатної оперативно реагувати на виклики зовнішнього середовища і трансформувати наукові ідеї у прикладні рішення з високим рівнем комерційної та суспільної значущості (**Kramarenko A. Business research: methods, sources and directions of development. *Ефективна економіка*. 2022. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2022/77.pdf. DOI: 10.32702/2307-2105-2022.4.75**.);

– теоретичні положення розвитку дослідницького процесу, які, на відміну від відомих, включають визначення цифрового потенціалу його модернізації як інтегральної характеристики, що охоплює сукупність наявних і перспективних цифрових технологій, здатних якісно трансформувати концептуальний та організаційно-забезпечувальний компоненти інноваційної

діяльності, сприяючи системному створенню суспільно-інклюзивної цінності та підвищенню ефективності наукоорієнтованого підприємництва (**Kramarenko A. Code, cash, concern: theoretical foundations and practical aspects of social it entrepreneurship in the university environment. *Ефективна економіка*. 2025. № 10. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/7780>. DOI: 0.32702/2307-2105.2025.10.16**);

– концептуальний підхід до конструювання децентралізованої освітньо-підприємницької екосистеми, що, на відміну від існуючих, передбачає формування середовища для генерації суспільно-інклюзивної бізнес-цінності та імплементації принципів інтелектуальної автономії суб'єктів екосистемної кооперації. Окреслено управлінську, освітню та маркетингову компоненти, а також визначено інструментарій підтримки динамічної комунікаційної взаємодії між учасниками екосистеми. Такий підхід сприятиме становленню відкритої, інклюзивної та саморегульованої освітньо-підприємницької спільноти, здатної продукувати інноваційні рішення з високою соціальною доданою вартістю, що відповідають викликам постцифрової економіки та принципам сталого розвитку (**Kramarenko A. Inclusivity and science orientation of DAO: problems and prospects. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2024. № 2 (8). С. 45-58. DOI: 10.23939/semi2024.02.045**).

Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження.

Одержані наукові положення, висновки і рекомендації є достовірними, що підтверджується: обґрунтованим використанням теоретичних та методичних напрацювань вітчизняних і зарубіжних науковців з питань формування суспільно-інклюзивної цінності бізнесу на засадах розвитку наукоорієнтованого підприємництва; застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, у тому числі порівняльного аналізу і графічного методу, систематизації і класифікації, історико-діалектичного, структурно-функціонального методів, системного підходу, морфологічного аналізу, моделювання, аналогії та екстраполяції, експертного і розрахунково-аналітичного методів, базуванням на положеннях нормативно-правових актів України та країн Європейського Союзу щодо діяльності бізнес-структур і забезпечення їхнього сталого розвитку, наукових працях провідних українських і зарубіжних учених у сфері інклюзивного зростання бізнесу та наукоорієнтованого підприємництва, даних статистичної звітності українських суб'єктів малого та середнього підприємництва, статистичних даних, ресурсах Інтернету. Достовірність та новизна наукових досліджень підтверджується висвітленням їх результатів у відкритих публікаціях у фахових виданнях та оприлюдненням у доповідях на наукових та науково-практичних конференціях.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження.

Результати проведеного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення.

До результатів дослідження, які мають теоретичне значення, належать:

- парадигма співтворення суспільно-інклюзивної цінності бізнесу, яка репрезентує мультиакторну архітектоніку реалізації соціально-центричного наукоорієнтованого підприємництва;
- теоретичні засади управління стейкхолдерськими комунікаціями в наукоорієнтованій бізнес-екосистемі, що створює умови для реалізації інклюзивних інновацій із високим соціальним і екологічним ефектом;
- інклюзивна модель розвитку підприємництва в умовах цифровізації, яка передбачає виокремлення стейкхолдерських бізнес-сегментів і встановлення ключових елементів їхньої ціннісної конфігурації;
- інтегрована матриця класифікації стейкхолдерів інклюзивного бізнесу, в основу якої покладено комплексний підхід до поділу стейкхолдерів за ступенем інтеграції в бізнес-процеси та сферою інтересу;
- теоретичні положення розвитку дослідницького процесу, які включають визначення цифрового потенціалу його модернізації як інтегральної характеристики, що охоплює сукупність наявних і перспективних цифрових технологій;
- підхід до конструювання децентралізованої освітньо-підприємницької екосистеми, що передбачає формування середовища для генерації суспільно-інклюзивної бізнес-цінності та імплементації принципів інтелектуальної автономії суб'єктів екосистемної кооперації.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що обґрунтовані в дисертації методологічні підходи, теоретичні висновки і практичні рекомендації можуть бути використані в процесі формування стратегії розвитку наукоорієнтованого підприємства і дадуть змогу сформувати ефективний інструментарій нарощення суспільно-інклюзивної цінності бізнесу.

До результатів дослідження, які мають практичне значення, належать:

- підхід до реалізації ко-креативного фасилітованого стратегування в наукоорієнтованому підприємстві;
- модель синхронізації знань у системі «Бізнес-Університет», яка базується на комплексі адаптивних механізмів синергетичного співтворення знань, зміцненні довіри та соціального капіталу;
- система підтримки прийняття управлінських рішень у наукоорієнтованому підприємстві, яка включає компоненти управління даними і знаннями, наукового аналізу і моделювання, підтримки комунікацій і стратегування, що сприятиме впровадженню проактивного управління науководслідними проектами на основі структурованих даних, знань та експертно-аналітичних моделей, інтегрованих у єдину платформу стратегічної взаємодії;
- сценарій реалізації процесу управління інноваційною діяльністю в наукоорієнтованому підприємстві, що забезпечить точність і гнучкість управлінських дій і сприятиме підвищенню інноваційної спроможності бізнес-партнерів в інклюзивному підприємницькому середовищі;
- організаційно-структурна модель освітнього хабу криптопідприємництва, що дасть змогу реалізувати потенціал хабу як мультифункціонального простору;

– підхід до організації дослідницького бізнес-процесу в межах партнерства «Бізнес-Університет», що забезпечує формування гнучкої, ефективної та ціннісно-орієнтованої моделі дослідницької взаємодії, здатної оперативно реагувати на виклики зовнішнього середовища і трансформувати наукові ідеї у прикладні рішення з високим рівнем комерційної та суспільної значущості.

Результати дисертаційного дослідження отримали практичне застосування. Окремі положення наукової новизни дисертаційної роботи вивчили і використали такі суб'єкти підприємництва: ФОП Єршоміна М. О. (довідка про впровадження № 1 від 06.05.2025 р.); ФОП Бабенко Д. І. (довідка про впровадження № 1/25 від 10.05.2025 р.); ФОП Рак А. В. (довідка про впровадження № 1 від 15.04.2025 р.); ФОП Бакутяк О. В. (довідка про впровадження № 1 від 15.04.2025 р.); ФОП Йолкін В. А. (довідка про впровадження № 1 від 16.04.2025 р.); ТОВ «Quanta System» (довідка про впровадження № 1/25 від 21.04.2025 р.); ТОВ «Науково-виробнича компанія «ХАРКІВТРАНС» (довідка про впровадження № 348 від 06.05.2025 р.); Благодійна організація «Благодійний фонд «Талан.ЮА» (довідка про впровадження № 112 від 24.04.2025 р.).

Теоретичні та практичні розробки, запропоновані в дисертації, були використані для формування Стратегії розвитку Навчально-наукового інституту «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна і застосовані в навчальному процесі під час викладання дисциплін «Менеджмент організацій», «Ціноутворення» та «Регіональна економіка» для здобувачів другого (магістерського) і третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти за спеціальностями 073 «Менеджмент» і 076 «Підприємництво та торгівля», що підтверджено довідкою № 4501-33/25.093 від 15 вересня 2025 р.

Повнота викладання матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок в них автора. Основні положення і висновки дисертаційної роботи викладено в 36 наукових працях, серед яких 2 розділи в колективних монографіях; 21 стаття у наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 3 статті в наукових періодичних виданнях інших держав, у тому числі 4 в наукових виданнях, внесених до міжнародної наукометричної бази даних Scopus; 10 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг наукових праць складає 28,7 ум.-друк. арк., із яких особисто здобувачеві належить 21,2 ум.-друк. арк.

Результати наукового дослідження, викладені у дисертаційній роботі, отримані автором особисто та знайшли відображення в опублікованих працях:

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

монографії:

1. Kramarenko A. Inclusive and Sustainable Growth: Factors, Stakeholders, Problems and Solutions. *Managing The Interaction of Stakeholders in Ensuring Sustainable Development of Territories: collective monograph / edited by V. Tretyak.*

Kharkiv: LTD «Tyrography Madrid», 2021. P. 64–83.

2. Крамаренко А. О. Практики бізнес-інновацій в межах взаємодії бізнесу, держави, університетів. *Інноваційна діяльність і формування смарт-спеціалізації в економіці України*: колективна монографія /за ред. І. Ю. Єгорова. Харків: НАН України, ДУ «Ін-т. екон. та прогнозув. НАН України», 2021. С. 70–86.

статті, що входять до переліку наукових фахових видань і включені до міжнародних наукометричних баз:

3. Крамаренко А. О. Соціальні медіа та бізнес: можливості і загрози. *Соціальна економіка*. 2016. № 1. С. 152–155.

4. Крамаренко А. О. Ключові принципи підвищення продуктивності для різних типів команд. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 13. С. 17–20.

5. Kramarenko A. Structural Nature of Uncompetitive Pricing Factors. *Соціальна економіка*. 2017. № 1. С. 25–27.

6. Kramarenko A. O. The Pricing Strategies and the Dominant Technology Modes. *Бізнес Інформ*. 2017. № 11. С. 13-17.

7. Крамаренко А. О. Глобальні ринки для малого і середнього бізнесу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 17. С. 18-21.

8. Kramarenko A., Kvitka A. From big business to small and medium-sized enterprises: factors and prospects. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. Is. 2. P. 42–48. DOI: 10.21511/ppm.16(2).2018.04. **(Видання індексовано в міжнародній наукометричній базі даних Scopus)**. (Особистий внесок: розроблено сценарій реалізації процесу управління інноваційною діяльністю в наукоорієнтованому підприємстві.)

9. Kramarenko A., Kvitka A. Labor market in the conditions of growing digitalization of society. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 20. С. 35–38. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.20.35. (Особистий внесок: розкрито вплив технологічних трансформацій на характер міжособистісних взаємодій і проаналізовано їхню роль у формуванні нового соціального типу особистості.)

10. Kramarenko A., Kvitka A. Entrepreneurship in the sharing economy: social benefits and digital growth. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 1. С. 64–67. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.1.64. (Особистий внесок: визначено пріоритетність і характер комунікації бізнесу з ідентифікованими групами стейкхолдерів.)

11. Kramarenko A. O., Davydov D. S., Riabovol D. A., Kvitka A. V. The role of cloud technologies in the digital economy. *Бізнес Інформ*. 2020. № 8. С. 171–177. DOI: 10.32983/2222-4459-2020-8-171-177 (Особистий внесок: визначено можливості цифрових технологій для розвитку і підтримки конкурентоспроможності малих і середніх підприємств.)

12. Kramarenko A. Inclusive format of creative industries for social business. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 23–29. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.2.23.

13. Kramarenko A., Kvitka A., Davydov D., Pasmor M., Diachek O. Digital business research for small and medium-sized enterprises: The case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19, Is. 1. P. 177–184.

DOI: 10.21511/ppm.19(1).2021.15. **(Видання індексовано в міжнародній наукометричній базі даних Scopus).** (Особистий внесок: обґрунтовано важливість використання цифрових інструментів у процесі здійснення бізнес-досліджень.)

14. Kramarenko A. Social innovations and business: essence, opportunities, business models. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/75.pdf. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.9.73.

15. Kramarenko A. Business research: methods, sources and directions of development. *Ефективна економіка*. 2022. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2022/77.pdf. DOI: 10.32702/2307-2105-2022.4.75.

16. Kramarenko A. O. Effective decision-making: from theory and methods to strategy and leadership. *Бізнес Інформ*. 2022. № 5. С. 118–125. DOI: 10.32983/2222-4459-2022-5-118-125.

17. Kramarenko A., Kvitka A. Development of a social-oriented inclusive business model for strategic enterprise renewal. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 6, No. 13 (126). P. 6–14. DOI: 10.15587/1729-4061.2023.292500. **(Видання індексовано в міжнародній наукометричній базі даних Scopus).** (Особистий внесок: розкрито положення інклюзивної бізнес-моделі розвитку підприємства в умовах цифровізації.)

18. Kramarenko A. Stakeholder dimension of entrepreneurship. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 4. С. 72–78. DOI: 10.32702/2306-6814.2023.4.72.

19. Kramarenko A. Stakeholders in entrepreneurship: management principles, standards, tools. *Агросвіт*. 2023. № 3-4. С. 118–123. DOI: 10.32702/2306-6792.2023.3-4.118.

20. Kramarenko A. Formation of prerequisites for the development of science-oriented entrepreneurship based on crypto marketing. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 4. С. 99–106. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.4.99.

21. Kramarenko A. Educational «hub» of cryptomarketing: reasons, basics and organization. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 2 (38). С. 103-114. DOI: 10.25140/2411-5215-2024-2(38)-103-114.

22. Kramarenko A. Inclusivity and science orientation of DAO: problems and prospects. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2024. № 2 (8). С. 45-58. DOI: 10.23939/semi2024.02.045.

23. Kramarenko A. Code, cash, concern: theoretical foundations and practical aspects of social it entrepreneurship in the university environment. *Ефективна економіка*. 2025. № 10. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/7780>. DOI: 10.32702/2307-2105.2025.10.16.

статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

24. Kramarenko A. O., Varuk V. V., Lunova V. A., Parkhomenko O. S. Innovation as a factor of the development of territorial communities. *International*

Journal of Engineering and Technology. 2018. Vol. 7 (4.3). P. 545–549. URL: <https://www.sciencepubco.com/index.php/IJET/article/view/19954>. DOI: 10.14419/ijet.v7i4.3.19954. **(Видання індексовано в міжнародній наукометричній базі даних Scopus).** *(Особистий внесок: обґрунтовано визначальну роль цифрових освітніх інновацій у процесі нарощення суспільно-інклюзивної цінності бізнесу та розвитку територіальних громад.)*

25. Kramarenko A. Millennials in the creation of social value of the enterprise. *Facta Universitatis. Series: Economics and Organization*. 2021. Vol. 18, No 2. P. 103–116. DOI: 10.22190/FUEO210110009K.

26. Kramarenko A. Artificial intelligence for small and medium business: perspectives and challenges. *Journal of Engineering Management and Competitiveness*. 2025. Vol. 15, No 1. P. 43–56. DOI: 10.5937/JEMC2501043K.

тези доповідей і матеріали науково-практичних конференцій:

27. Крамаренко А. О. Неконкурентне ціноутворення та структурна інфляція. *Актуальні питання фінансів, економіки, обліку та менеджменту: теорія і практика: збірник тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 04 грудня 2017 р.): у 4 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2017. Ч. 1. С. 12–13.*

28. Крамаренко А. О., Варук В. В., Луньова В. А., Пархоменко О. С. Інновації як фактор економічного розвитку. *Технології та інфраструктура транспорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 14 – 16 травня 2018 р.). Харків : УкрДУЗТ, 2018. С. 388–390. (Особистий внесок: виділено інструменти стимулювання бізнес-суб'єктів для реалізації інноваційної діяльності.)*

29. Kramarenko A. Market research as an element of global growth for small and medium-sized enterprises. *Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права: збірник тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 10 листопада 2018 р.): у 8 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2018. Ч. 1. С. 44–45.*

30. Крамаренко А. О., Квітка А. В., Дячек В. В., Давидов Д. С. Криптовалюти у глобальному вимірі: фактори і перспективи просування. *Міжнародна транспортна інфраструктура, індустриальні центри та корпоративна логістика: тези доповідей за матеріалами XV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 6 – 8 червня 2019 р.). Харків : УкрДУЗТ, 2019. Ч. 2. С. 128-130. (Особистий внесок: розкрито переваги та можливості застосування криптовалютних інструментів для розвитку бізнесу.)*

31. Крамаренко А. О. Професійні навички цифрової економіки. *Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку: збірник тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 24 жовтня 2019 р.): у 7 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 6. С. 14-15.*

32. Kramarenko A., Adetunji O. A. Key principles of digital business transformation. *Теоретичні та практичні питання узгодження інтересів розвитку територіальної системи: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Харків, 31 жовтня 2020 р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. С. 408-410. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/58484944-ca1c-4f73-9fd9-e168c4fc5690/content>. (Особистий внесок: обґрунтовано переваги*

застосування інклюзивної бізнес-моделі в цифровому середовищі.)

33. Kramarenko A. Key issues of effective knowledge management of the enterprise. *Теоретичні та практичні питання узгодження інтересів стейкхолдерів в системі стійкого розвитку територій*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Харків, 30 жовтня 2021 р.). Харків: Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. С. 232-233. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/973c4e11-6b01-4f4f-b217-e69314103236/content>.

34. Kramarenko A., Kvitka A. Business knowledge management: challenges, threats, opportunities. *Economic Security in the Context of Sustainable Development*: collection of the Online International Scientific-Practical Conference (Chişinău, Republica Moldova, December 17, 2021); 2nd Edition. Chişinău: ASEM, 2022. P. 186-194. (*Особистий внесок: встановлено основні моделі управління знаннями в бізнесі.*)

35. Kramarenko A. From big audit to expert network: the main prerequisites for the consulting revolution. *Проблеми та перспективи інноваційного розвитку територій*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Харків, 28 жовтня 2022 р.). Харків: Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. С. 168-169. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/d99435db-fb53-462c-8362-ac70d6436aa3/content>.

36. Крамаренко А. О. Штучний інтелект для середнього та малого бізнесу: український контекст. *Синергія освіти, науки та бізнесу в епоху глобальних трансформацій*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Чернігів, 27 лютого 2025 р.). Чернігів: ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2025. С. 654-656.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, пройшли апробацію на 7 Міжнародних і 3 Всеукраїнських науково-практичних конференціях: Актуальні питання фінансів, економіки, обліку та менеджменту: теорія і практика (Полтава, 2017); Технології та інфраструктура транспорту (Харків, 2017); Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права (Полтава, 2018); Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика (Харків, 2019); Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку (Полтава, 2019); Теоретичні та практичні питання узгодження інтересів розвитку територіальної системи (Харків, 2020); Теоретичні та практичні питання узгодження інтересів стейкхолдерів в системі стійкого розвитку територій (Харків, 2021); *Economic Security in the Context of Sustainable Development* (Кишинів, 2021); *Проблеми та перспективи інноваційного розвитку територій* (Харків, 2022); *Синергія освіти, науки та бізнесу в епоху глобальних трансформацій* (Чернігів, 2025).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною працею, у якій викладено авторський підхід щодо формування суспільно-інклюзивної цінності бізнесу на засадах наукоорієнтованого

підприємництва.

Усі наукові результати, які викладені у дисертації та виносяться на захист, здобуто автором самостійно. Сукупність основних положень, висновків і рекомендацій, поданих у дисертації, є вагомим внеском у вирішення актуальної науково-практичної проблеми, яка полягає в розробленні теоретико-методологічних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування суспільно-інклюзивної цінності бізнесу на засадах наукоорієнтованого підприємництва.

Із наукових праць, опублікованих у співавторстві [8-11, 13, 17, 24, 28, 30, 32, 34], у дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертаційна робота та реферат написано зрозумілою мовою, з дотриманням чіткого наукового стилю та логіки дослідження. Стель викладання матеріалу ясний та послідовний.

Відповідність принципам академічної доброчесності. Дисертаційна робота містить результати власних досліджень автора. Використання ідей, наукових результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Висвітлення в дисертації результатів, які виносилися на захист кандидатської дисертації.

Автором при написанні докторської дисертації не було використано матеріали, висновки та рекомендації, які було отримано у ході написання кандидатської дисертації на тему «Динаміка господарської структури як фактор циклічності економічного розвитку», рік захисту – 2013.

Відповідність змісту дисертації спеціальності.

За своїм змістом, фаховим спрямуванням, теоретичним рівнем, науковою новизною і практичною значущістю дисертаційна робота Крамаренко Анни Олександрівни «Формування суспільно-інклюзивної цінності бізнесу на засадах наукоорієнтованого підприємництва» відповідає наступним напрямкам спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством:

1. Регулятори і важелі антикризової політики держави.
2. Особливості регулювання в державному секторі економіки.
3. Стратегія економічного розвитку (стратегія макроекономічного розвитку, стратегічне планування розвитку окремих макроекономічних процесів: науково-технічний прогрес, інвестиції, інновації тощо).
4. Антимонопольна (конкурентна) політика та механізм її реалізації.

Дисертаційна робота відповідає профілю Спеціалізованої вченої ради Д 64.820.05 Українського державного університету залізничного транспорту.

ПРОГОЛОСУВАЛИ: за – 22 чол., проти – 0 чол.

РІШЕННЯ:

Дисертаційна робота Крамаренко Анни Олександрівни «Формування суспільно-інклюзивної цінності бізнесу на засадах наукоорієнтованого

підприємництва» є завершеним, самостійним дослідженням, що містить нове вирішення важливої науково-практичної проблеми – розроблення теоретико-методологічних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування суспільно-інклюзивної цінності бізнесу на засадах розвитку наукоорієнтованого підприємництва у контексті переосмислення стратегій розвитку бізнесу, орієнтованих на довгострокову стійкість і соціальну справедливість.

Актуальність, новизна, теоретична та практична значущість положень, висновків і рекомендацій свідчать, що дисертація Крамаренко А. О. відповідає вимогам п.п. 7 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, і може бути рекомендована для подання до Спеціалізованої вченої ради Д 64.820.05 Українського державного університету залізничного транспорту для попереднього розгляду та захисту на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Головуючий на засіданні,
д.е.н., професор, завідувач
кафедри управління та
адміністрування

Оксана НЕСТЕРЕНКО

Секретар

Яна БРЕУС

Рецензенти:

доктор економічних наук,
професор, директор
навчально-наукового
інституту «Каразінська
школа бізнесу»

Володимир РОДЧЕНКО

доктор економічних наук,
професор, професор
кафедри міжнародних
економічних відносин та
логістики

Ігор МАТЮШЕНКО

доктор економічних наук,
професор, професор
кафедри управління та
адміністрування

Олексій ВАСИЛЬЄВ